
Hür Bir Toplumda Devletin Finanse Edilmesi*

Ayn Rand°

“**T**amamen hür bir toplumda devleti finanse etmenin doğru yöntemi ne olmalıdır?”

Bu soru, genellikle, hür bir toplumun devletinin fizik güç kullanmaya kalkışmayacağı ve güce ancak onu ilk kullananlara karşılık vermek üzere başvurulabileceğine ilişkin Objektivist ilkeyle bağlantılı olarak sorulmaktadır. Vergi koymak güç kullanmak demek olduğuna göre, o zaman hür bir toplumun devleti sağlaması gereken hizmetleri finanse etmek için ihtiyaç duyduğu parayı nasıl temin edecektir?

Tamamen hür bir toplumda vergilendirme –daha doğrusu, devlet hizmetlerinin karşılığının ödenmesi– gönüllü olacaktır. Bir devletin sağlayacağı meşru hizmetler –polis, silahlı kuvvetler, mahkemeler– tek tek vatandaşların ihtiyaç duydukları ve onların çıkarlarını doğrudan doğruya etkileyen hizmetler olduğu için, vatandaşlar (aynen sigorta bedelini ödedikleri gibi) bu hizmetler için de ödeme yapmaya istekli olacaklardır (ve olmalıdırlar).

Devletin gönüllü olarak finanse edilmesi ilkesinin nasıl uygulamaya konacağı –onu uygulamaya koymanın en iyi araçlarının nasıl belirleneceği– sorunu çok karmaşık olup hukuk felsefesinin alanına girer. Siyaset felsefesinin işi ise, ilkeyi ortaya koymak ve onun uygulanabilir olduğunu göstermekten ibaret-

* Bu deneme ilk defa *The Objectivist Newsletter*'de aynı başlık (government financing in a free society) altında 1964 yılında yayımlanmış ve yazarın aynı tarihli *The Virtue of Selfishness* (The New American Library, s. 116-120) adlı kitabında da yer almıştır.

° Objektivizm felsefesinin kurucusu, *Yaşamak İstiyorum, Ben, Hayatın Kaynağı ve Atlas Vazgeçti* kitaplarının yazarı.

tir. Belli bir uygulama yönteminin seçilmesi için bugün vakit erkendir; çünkü bu ilke, ancak tamamen hür bir toplumda –yani onun devletinin anayasal olarak olması gereken temel görevlerine indirgenmiş olduğu bir toplumda– uygulanabilir.

Devletin gönüllü olarak finanse edilmesinin imkân dahilinde olan bir çok yöntemi vardır. Bazı Avrupa ülkelerinde uygulanmış olan devlet piyangosu böyle bir yöntemdir, ama başkaları da vardır. Bir örnek olarak (yalnızca bir örnek olarak) şu imkânı düşünün. En çok ihtiyaç duyulan ve ancak devlet tarafından sağlanabilen hizmetlerden biri vatandaşlar arasındaki sözleşmelerin korunmasıdır. Varsayın ki; devlet sadece sözleşme konusu meblağın hukukî olarak tespit edilmiş belli bir yüzdesi kadar bir primin kendisine ödenmesi karşılığında sigorta edilen sözleşmeleri korumak –yani, hukuken geçerli ve cebren uygulanabilir (enforceable) olarak tanımak– durumundadır. Böyle bir sigorta zorlayıcı olmazdı; başka bir ifadeyle, bu sigorta sözleşmesini yapmayanlar için hiçbir hukukî ceza sözkonusu değildir. İsteyen sözlü anlaşmalar yapmakta veya sigorta edilmemiş sözleşmeler akdetmekte serbest olurdu. Fakat buna karşılık, bu ikinci tür anlaşma ve sözleşmelerin hukuk yoluyla uygulanma imkânı olmazdı; yani bunların ihlâl edilmesi hâlinde zarara uğrayan taraf hakkını elde etmek için bir mahkemeye başvurma hakkından yoksun olurdu.

Güvene dayalı bütün işlemler sözleşme niteliğindedir. Bir güven işlemi (credit transaction); ödeme ile, mal veya hizmetlerin elde edilmesi arasında bir süre geçmesini gerektiren bir mübadeledir. Karmaşık bir sanayi toplumunda yapılan iktisadî işlemlerin büyük çoğunluğu böyledir. Güven işlemlerinin devasa ağının yalnızca çok küçük bir kısmı mahkemelerde sonuçlanır ama, bu ağın bir bütün olarak var olabilmesi mahkemelerin varlığına bağlı olup, böyle bir koruma olmazsa bu ağ bir gecede çöküverir. Bu insanların ihtiyaç duymaları, yararlanmaları, güvenmeleri ve karşılığını ödemeleri gereken bir devlet hizmetidir. Ne var ki, bugün bu hizmet bedava olarak sağlanmakta ve fiilen bir tür sübvansiyon biçimini almış bulunmaktadır.

Güven işlemlerinin zengin çeşitlilik gösterdiği düşünülürse, böyle bir devlet sigortasının karşılığını ödemek için gereken yüzdenin, son derece küçük –başka tür sigortalar için ödenenden çok daha az- olacağı görülebilir. Yine de bu, bir devletin olması gereken bütün hizmetlerini finanse etmek için yeterli olurdu. (Gerektiğinde, bu yüzde savaş zamanında hukukî olarak artırılabilir veya, açıkça tanımlanmış savaş hali ihtiyaçları için, buna benzer başka para bulma yöntemleri geliştirilebilir.)

Bu özel “plan”a burada problemi ele almanın mümkün bir yolunun sadece bir örneği olarak işaret edilmektedir, yoksa şu an için savunulacak kesin (nihâî) bir cevap veya bir program olarak değil. Burada bir takım ciddî hu-

kukû ve teknik sorunlar vardır: Özel sözleşmelerin içeriğini dikte etmekten devleti alıkoyacak kesin bir anayasal kurala (bu, günümüzde sözkonusu olan ve çok daha objektif tanımlar gerektiren bir konudur) ve primlerin miktarının tespitinde esas olacak objektif standartlara olan ihtiyaç (ki bu konu devletin keyfi takdirine bırakılamaz) gibi sorunlar bunlar arasındadır.

Devletin gönüllü olarak finanse edilmesine ilişkin herhangi bir program, hür bir topluma giden yoldaki ilk değil son adımı, savunulacak son reformu teşkil eder. Böyle bir program ancak, hür bir toplum temel prensipleri ve kurumlarıyla kurulduktan sonra işleyecektir. Bugün için bu söz konusu olamaz. İnsanlar sözleşmelerin korunması için gerekli sigorta bedelini gönüllü olarak öderler ama, Kamboçya'nın saldırma tehlikesine karşı güvence sağlaması için gönüllü olarak bedel ödemezler. Wisconsin'in kontraplak imalâtçılarıyla onların işçileri de, kendilerini bu iş alanından uzaklaştıracak olan Japon kontraplak endüstrisinin gelişmesine yardım etmek üzere gönüllü olarak ödeme yapmazlar.

Devletin gönüllü olarak finanse edilmesine ilişkin bir program, doğru anlamdaki bir devletin meşru görevlerinin karşılığını ödemek için fazlasıyla yeterli olurdu ama, dünya çapında hak edilmemiş bir destek sağlamak için yeterli olmazdı. Esasen böyle bir çaba için hiçbir vergilendirme türü yeterli değildir; bu sadece büyük bir ülkenin intiharıyla sonuçlanabilir ve dolayısıyla da geçici olurdu.

Bu ülkede kontrollerin, vergilerin ve “devlet yükümlülükleri”nin artması nasıl bir gecede gerçekleşmediyse; onun özgürleşme süreci de, aynı şekilde, akşamdan sabaha gerçekleşemez. Mamafih bir özgürleşme süreci, köleleştirme sürecinin olduğundan çok daha hızlı gerçekleştirilebilir; çünkü, gerçekler ondan yanadır. Fakat yine de tedrici bir süreç gereklidir ve siyasal yönetimin gönüllü olarak finanse edilmesine ilişkin bir program, uzak bir gelecek için bir amaç olarak görülmek zorundadır. Tamamen hür bir toplumu savunanların halkihazırda bilmeleri gereken, sadece bu amaca götürebilecek olan ilkenin kendisidir.

Devletin gönüllü olarak finanse edilmesi şu öncüllere dayanır. Devlet, vatandaşlarının gelirlerinin sahibi değildir ve dolayısıyla bu gelirler üzerinde mutlak tasarruf yetkisi de söz konusu olamaz. Devletin olması gereken hizmetlerinin ne olduğu; ona, kendi keyfine göre bu hizmetlerinin alanını genişletme konusunda hiç bir yetki vermeyecek şekilde anayasal olarak tanımlanmalı ve sınırlanmalıdır. Sonuç olarak, gönüllü finansman ilkesi; devleti vatandaşların efendisi değil hizmetkârı olarak görür: Devlet, vatandaşlara bedava hizmet sunan, karşılıksız veren bir velinimet (benefactor) olmayıp; sağladığı hizmetler için kendisine ödeme yapılması gereken bir acentadır.

Cebrî vergilendirme anlayışıyla birlikte, devleti vatandaşların velinimeti olarak gören bu son görüş, devletin vatandaşların kadir-i mutlak efendisi olarak görüldüğü zamanlardan kalmadır. Tebaasının emeğinin, gelirin, mülkiyetinin ve hayatlarının maliki olan mutlak bir hükümdar karşılık gözetmeyen bir “velinimet”, bir hami ve ihsanlar dağıtan bir efendi olmak zorundaydı. Böyle bir hükümdar, verdiği hizmetlere karşılık kedisine bir ödeme yapılmasını küçültücü bir davranış olarak görürdü. Tıpkı, onun manevi torunlarının (Avrupa'nın eski feodal aristokrasisinin kalıntıları ile modern refah devleti taraftarlarının) atalarınınkine benzeyen zihniyetlerinin, bugün de kazanılmış veya ticarî bir geliri kazanılmamış veya yağmalamaya dayanan, yahut bağışlama veya devlet zoruyla elde edilen gelirden ahlâken daha aşağı görmeleri gibi.

Bir devlet, ister bir hükümdar isterse bir “demokratik parlamento” olsun, bedava hizmet veren bir kurum olarak görüldüğünde; hizmetlerini ve bedavacılığın alanını, baskı grupları arasındaki iktisadi mücadelenin, birbirini yağmalayan iktisadî grupların aracı oluncaya kadar genişletmeye başlaması (bugün bu sürece “kamu sektörü ekonomisinin büyümesi” deniyor) sadece bir zaman meselesidir.

Bu çerçevede karşı çıkılması gereken varsayım, her devlet hizmetinin (hatta meşru olanlarının) vatandaşlara bedava olarak sağlanması gerektiği yolundaki ilkel fikirdir. Devletin vatandaşların bir hizmetkârı olduğu yolundaki deAmerikan anlayışını tam olarak uygulamaya geçirmek için devletin ücretli bir hizmetçi olarak görülmesi gerekir. O zaman, devlet gelirlerini doğrudan doğruya verilen hizmetlere bağlamanın uygun araçlarını bu temel üstünde bulmaya başlayabiliriz. Yukarda verilen örnekte, devletin bu şekilde gönüllü olarak finanse edilmesinin maliyetinin, otomatik olarak, bir bireyin iktisadi faaliyetinin büyüklüğüyle orantılı olacağı anlaşılabilir. İktisadi bakımdan en zayıf durumda olanlar (ki bunların güven işlemlerine girmeleri çok enderdir) silahlı kuvvetlerin, suçlarla ilgili olarak polis teşkilâtının ve mahkemelerin sağladığı türden hukuki korumadan yine de yararlanacak olmalarına rağmen, hemen hemen ödemedi muaf olacaklardır. Onların bu şekilde elde ettikleri yararlar, iktisadi imkânları fazla olanların daha az olanlara verdikleri, kendini feda niteliğinde olmayan bir ikram olarak görülebilir.

Daha fazla imkânı olanların, ülkelerinin işgalden korunması için silahlı kuvvetlerin beslenmesinin bedelini ödemek zorunda olmaları, onların kendi çıkarınadır. Nüfusun küçük bir kısmının bu maliyetlere katkıda bulunmaması onların masrafını artırmaz. Savaşın maliyeti söz konusu olduğunda, bu küçük grup iktisadi bakımdan yok hükmündedir. Aynısı, bir polis gücünün idamesinin bedeli bakımından da doğrudur. Suçluların tutuklanmasının bedelini ödemeleri gereği, belli bir suçun mağdurunun zengin mi yoksa fa-

kir mi olduğundan bağımsız olarak, iktisaden daha güçlü olanların kendi yararınadır.

Burada önemli olan nokta şudur: Harcamalara katkıda bulunmayanlara bu şekilde bedava koruma sağlanması dolaylı bir yararı ifade etmektedir ve katkıda bulunanların kendi çıkar ve harcamalarının marjinal bir sonucundan ibarettir. Bu tür bir ikram, doğrudan yararları kapsayacak şekilde veya -refah devleti taraftarlarının iddia ettikleri gibi- üretken olmayanlara doğrudan yardımların üretken olanların kendi çıkarına olduğu iddiasını içine alacak şekilde genişletilemez.

Fark, kısaca şuradadır: Bir demir yolu şirketi, fakirlerin trenlerdeki boş koltuklarda ücretsiz yolculuk yapmalarına müsaade etseydi, bu, fakirlere birinci sınıf vagonlar veya özel trenler sağlanmasıyla aynı şey (ve aynı prensip) olmazdı.

İnsanlar arasında, fedakârlık niteliğinde olmayan bir tür yardım, sosyal ikramiye, karşılıksız yarar veya bağış ancak hür bir toplumda mümkündür ve fedakârlık biçiminde olmadığı sürece uygun görülebilir. Fakat, devletin gönüllü olarak finanse edildiği hür bir toplumda “zenginliğin yeniden dağıtımını” için (yani, başkalarının zorla çalıştırılması ve gelirlerinin gasp edilmesi yoluyla bazı insanların haksız yere desteklenmesi için) veya kendi varlıklarını sürdürmelerinin bedelini ödemeyenler yahut buna istekli olmayanlar yararına, uygar bir toplumu idame ettirmenin bedelini ödeyebilecek durumda olanların iliklerinin emilmesi, sömürülmeleri ve mahvedilmeleri için hiçbir hukuki gediğe, hiçbir hukuki imkâna yer kalmayacaktır.

Çeviren: Mustafa Erdoğan